

Kontrollsystemet

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Hur hänger de olika delarna av kontrollsystemet ihop när det gäller offentlig kontroll av livsmedel och annan offentlig verksamhet på området i Sverige och inom EU? Det får du veta här.

Om lagstiftningen

På alla sidor om kontrollsystemet finns relevant lagstiftning samlad i spalten till höger. Där kan du klicka dig vidare och både få information om lagstiftningen och komma direkt till de olika föreskrifterna och förordningarna. Den lagstiftning som bl.a. styr området är:

- Förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning
- Förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel
- Livsmedelslagen (2006:804)
- Livsmedelsförordningen (2006:813)
- Förordning (2021:176) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:21) om offentlig kontroll av livsmedel
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2021:8) om avgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet

Annan relevant lagstiftning:

- Regeringsformen (1974:152)
- Förvaltningslagen (2017:900)
- Kommunallagen (2017:725)

Kommissionens vägledningar och annan information

- Risk based planning of official controls.

Vad räknas som livsmedel?

Livsmedel definieras i EU-lagstiftningen som alla ämnen och produkter som är avsedda eller rimligen kan förväntas att ätas av människor, se artikel 2 i förordning (EG) 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning. Den svenska livsmedelslagen jämför även snus, tuggtobak och dricksvatten med livsmedel.

Ansvarsfördelningen inom livsmedelskontrollen

Det är livsmedelsföretagens ansvar att följa lagstiftningen och se till så att de livsmedel de hanterar, säljer och producerar är säkra för konsumenterna. Det gäller inom hela EU. Dessutom ansvarar företagen för att konsumenterna får den information om livsmedel som lagstiftningen kräver.

För att säkerställa att lagstiftningen följs finns det inom livsmedelsområdet myndigheter som kontrollerar att företagen följer lagstiftningen.

Livsmedelslagstiftningen är, med några få undantag, gemensam för EU. EU kontrollerar att medlemsstaternas livsmedelskontroll följer den gemensamma lagstiftningen. Detta genom att utföra revisioner av medlemsstaternas kontrollsystem. Revisionerna utförs av Generaldirektoratet för hälsa och livsmedelssäkerhet (DG SANTE).

Kontrollen inom EU

Ansvar för livsmedelskontrollen i Sverige delas mellan Livsmedelsverket, länsstyrelser, kommuner och Försvarsinspektören för miljö och hälsa. Ansvarsfördelningen mellan de olika kontrollmyndigheterna framgår av 23 och 25 §§ i livsmedelsförordningen (2006:813).

Livsmedelsverket kontrollerar bland annat vissa större livsmedelsindustrier, äggpackerier och mejerier, fiskproduktanläggningar, vissa dryckestillverkare och livsmedelshanteringen på tåg och flyg. Livsmedelsverket kontrollerar även alla slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Länsstyrelserna ansvarar för kontrollen av primärproducenter. Det handlar främst om kontroll av enskilda jordbruk men också kontroll av fiskodlingar, honungsproducenter, fiskare, jägare och bärplockare.

Kommunerna kontrollerar restauranger, kaféer och butiker inklusive internetbutiker, storhushåll, många livsmedelsindustrier samt grossister och transportörer av livsmedel. Kommunerna kontrollerar även alla kommunala vattenverk och från och med juli 2021 de flesta kontaktmaterialföretag.

Försvarsinspektören ansvarar för kontrollen av alla livsmedelsanläggningar inom Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk som drivs av eller för respektive myndighet.

Livsmedelsverket ansvarar även för delegering av kontroll av ekologiska livsmedel till kontrollorgan. För att Livsmedelsverket ska kunna delegera kontrolluppgifter måste kontrollorganet vara ackrediterat av SWEDAC för de sakområden som delegeringen gäller. För närvarande finns det sex företag som får kontrollera och certifiera ekologiska produkter i Sverige.

Sveriges kontrollsystem

Hur styrs kontrollen?

Livsmedelsverket ansvarar för att leda och samordna livsmedelskontrollen i Sverige. Styrningen utgår ifrån lagstiftningen och som en del i det medverkar Livsmedelsverket i framtagandet av den fleråriga Nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan. Planen innehåller mål för livsmedelskontrollen på både övergripande och operativ nivå. Livsmedelsverket ansvarar även för att sammanställa kontrollresultat och följa upp kontrollen.

Kommunerna i Sverige är egna, fristående myndigheter som själva planerar och följer upp sin verksamhet. På motsvarande sätt är länsstyrelserna också självständiga myndigheter som ansvarar för den egna planeringen och uppföljningen av kontrollen. Planeringen av kontrollen ska på varje enskild myndighet utgå från den fleråriga Nationella kontrollplanen och varje år ska kontrollresultaten rapporteras in till Livsmedelsverket.

På den regionala nivån har länsstyrelserna ett ansvar att samordna och stödja kommunerna. Kommunernas beslut kan överprövas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsen har också till uppgift att kontrollera hur kommunerna utför sin kontroll, vilket huvudsakligen görs genom revision. Om det finns brister i en kommunal myndighets livsmedelskontroll kan Livsmedelsverket förelägga den kommunala myndigheten att åtgärda bristerna.

Kontrollorganen som kontrollerar ekologiska livsmedel ackrediteras och godkänns av SWEDAC (Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll), medan Livsmedelsverket delegerar kontrollen. Det betyder att både SWEDAC och Livsmedelsverket kontrollerar hur kontrollorganen sköter sina uppgifter.

Myndigheternas ansvarsområden beskrivs även i Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan.

Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan

Hur blir kontrollen likvärdig?

För att göra kontrollen likvärdig över hela landet och för att företagen ska få hjälp att förstå lagstiftningen erbjuder Livsmedelsverket vägledning, kontrollstöd, utbildningar, nationella projekt och annan information riktade till kontrollpersonal och företag.

Livsmedelsverket granskar också kommunernas och länsstyrelsernas livsmedelskontroll regelbundet. Genom bland annat revisioner och uppföljning av de inrapporterade kontrollresultaten kontrolleras att myndigheterna följer lagstiftningen och att kontrollen är verkställig, det vill säga att myndigheterna

upptäcker brister och ser till att företagen rättar till dem. Även länsstyrelserna kontrollerar genom revisioner att kommunerna i länet följer lagstiftningen.

Revision av kontrollmyndigheter

Senast uppdaterad 29 april 2022 Ansvarig grupp SV_KL